

Barne-, ungdoms-
og familiedirektoratet

Veileder ved plasseringer hvor det er risiko for bortføring av barnet

[pr. 8.4.2013]

Innhold

Del I Veileder ved plasseringer hvor det er risiko for bortføring av barnet etter plasseringer	3
Oppbygging av veilederen	4
Formål, virkeområde og målgruppe	4
Overordnede prinsipper	4
Begrepsavklaringer	5
Taushetsplikt og adgangen til å videreformidle/dele opplysninger	6
Del II Ved inntak	7
1. Henvendelse om tiltak fra kommunal barneverntjeneste	7
2. I hvilke saker bør det særlig vurderes risiko for bortføring?	8
2.1 Særlig om akutt plasseringer	9
3. Geografisk plassering av barnet	9
3.1 Plassering av barnet	9
4. Sikkerhetstiltak	9
5. Flytting av barnet til nytt tiltak	12
6. Ved bortføring eller rømming	12
6.1 Varsling av Bufetat	12
6.2 Dokumentasjon	12
6.3 Oppfølging og ivaretagelse av tiltak	13
6.3.1 Særlig om beredskapshjem	13
7. Mediekontakt	13
Avslutning	14
Del III Ved plassering i tiltak	15
Innledning	15
1. Ivaretagelse av barnet	15
2. Sikkerhetsfokus i hverdagen	15
3. Håndtering av konkrete situasjoner	17
4. Nyttige tips ved institusjonsplassering	19
5. Varsling av Bufetat	19

8.4.2013

6. Mediehåndtering	19
Avslutning	19
Vedlegg	20
1. Eksempel på sikkerhetsplan.....	20
2. Eksempel på nettverkskart	24
3. Tiltakslogg når barn rømmer eller uteblir fra tiltaket.....	25
4. Kriselogg	27

Del I Veileder ved plasseringer hvor det er risiko for bortføring av barnet etter plasseringer

Barnevernets generelle oppgaver og ansvar

Barnevernets hovedoppgave er å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid, samt bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår.¹ Dette innebærer også en plikt til å trygge barnet dersom det er plassert utenfor hjemmet i fosterhjem eller institusjon, samt en plikt til søke å hindre at barnet blir unndratt barnevernets omsorg. Det er ikke lov å unndra et barn fra barnevernets omsorg, og ansvarlige myndigheter har i følge barnekonvensjonen art. 11 et ansvar for å beskytte barn mot bortføring og tilbakehold i utlandet.

Dersom det fattes vedtak om omsorgsovertakelse jf. barnevernloven (heretter bvl) § 4-12, vedtak om akutt plassering jf. bvl § 4-6 annet ledd, eller vedtak om forbud mot flytting jf. bvl § 4-8 og bvl § 4-9, overtar barneverntjenesten omsorgsansvaret for barnet. I enkelte sjeldne tilfeller har ikke barnets familie eller nettverk forholdt seg til et lovlig fattet vedtak, og har fraktet barnet ut av landets grenser. Dette setter barnets sikkerhet og krav på beskyttelse i fare, i tillegg til at det kan bli vanskelig å bringe barnet tilbake til Norge.

Saker som vurderes å være risikofylte med tanke på bortføringsfare er særlig krevende for de involverte aktører. Bortførings situasjoner er ofte uoversiktlige og kan oppleves kaotiske. Denne veilederen skal bidra til et felles fokus på sikkerhet hos alle aktører, samt tydeliggjøre de enkelte aktørers oppgaver og ansvar.

Samarbeid med kommunal barneverntjeneste

Flere av oppfølgingsoppgavene som beskrives i veilederen er i hovedsak kommunal barneverntjenestes ansvar. Det er kommunal barneverntjeneste som avgjør om et barn har behov for tiltak utenfor hjemmet, og hvilket tiltak som skal iverksettes evt. om en sak skal fremmes for fylkesnemnda.² Det er også kommunal barneverntjeneste ved barnevernleder som fatter vedtak om sperret adresse ved midlertidige vedtak om akutt plassering, og fylkesnemnda ved omsorgsovertakelser. Det er videre kommunal barneverntjeneste som har ansvaret for oppfølging av hvert enkelt barn etter plassering.

Bufetat har et ansvar for å sikre enhver plassering i statlig tiltaksapparat på en best mulig måte. Dette ved å bidra til et godt samarbeid med kommunal barneverntjeneste og drøfte viktige problemstillinger knyttet til sikkerhet. I denne veilederen vil vi derfor ha et fokus på at Bufetats inntaksfunksjon skal påse at viktige sikkerhetshensyn- og tiltak blir overveid, selv om mange av oppgavene som beskrives i hovedsak er et kommunalt ansvar.

Sjekkliste ved risikofylte plasseringer

Det er laget en egen sjekkliste for inntaksfunksjon og plasseringstiltak til bruk i tilfeller hvor det kan være risiko for bortføring. Sjekklisten ligger som vedlegg til veilederen. Veilederen og sjekklisten utfyller hverandre.

¹ Barnevernlovens formålsbestemmelse § 1-1

² Jf. barnevernloven § 2-1 og rundskriv Q-06/2007

Oppbygging av veilederen

Veilederen er tredelt hvor første del gir en presentasjon av problemstillingen, formål med veilederen, overordnede prinsipper og begrepsavklaringer. Del 2 omhandler inntaksprosessen og tildeling av tiltak, og del 3 omhandler fosterhjem og institusjonens oppgaver. Veilederen er ment å fungere som et oppslagsverk hvor inntaksfunksjon og plasseringstiltak kan slå opp på respektive deler ved behov for råd og veiledning i risikoplasseringer.

Avgrensninger

Når det gjelder barn som står i fare for å bli tvangsgiftet eller som er plassert etter barnevernloven § 4-29 (menneskehandel) er det enkelte særlige problemstillinger som gjør seg gjeldende. Veilederen er derfor i utgangspunktet ikke tiltenkt de tilfeller hvor risikoen for bortføring knytter seg til tematikk som tvangsekteskap og menneskehandel, men kan benyttes så langt den passer. Når det gjelder disse problemstillingene henvises det til veileder mot tvangsekteskap og æresrelatert vold, utgitt av Bufdir i 2012, og til veileder for arbeid mot menneskehandel³.

Formål, virkeområde og målgruppe

Formål

Bufetats tiltak skal være trygge og sikre, likeverdige, virkningsfulle og av god kvalitet⁴. Veilederen skal bidra til å ivareta hvert enkelt barns sikkerhet på en best mulig måte, og forebygge at barn urettmessig blir unndratt barnevernets omsorg etter plassering utenfor hjemmet. Veilederen gir konkrete råd i forbindelse med valg av plasseringssted og for håndtering av aktuelle situasjoner som kan tenkes å oppstå. Veilederen har også fokus på ivaretagelse av de involverte i etterkant av eventuelle hendelser.

Virkeområde

Virkeområdet for veilederen er alle saker hvor det vurderes å være risiko for bortføring av barn ved plassering i barneverninstitusjon, statlig fosterhjem eller i fosterhjem tilknyttet private aktører.

Målgruppe

Målgruppen for veilederen er ansatte i Bufetats inntaksfunksjon, statlige barneverninstitusjoner og oppdragstakere i statlige beredskaps- og familiehjem, og fosterhjem tilknyttet private aktører. Der det anses som nødvendig for sammenhengen, vil det også refereres kort til oppgaver som faller innunder kommunal oppgave- og ansvarsområde.

Overordnede prinsipper

Barnets beste

Etter barnevernloven og barnekonvensjonen skal hensynet til barnets beste være et grunnleggende hensyn ved handlinger som berører barnet. Prinsippet om barnets beste kan gi veiledning når ulike hensyn står mot hverandre som for eksempel beskyttelse av barnet opp mot barnets medbestemmelsesrett og ønsker i hverdagen. Når det gjelder plasseringer hvor det er risiko for bortføring er det viktig at det ikke iverksettes flere sikkerhetstiltak enn nødvendig. Strengt sikkerhetstiltak og begrensninger kan virke frihetsberøvende og inngripende. Det må foretas en konkret skjønnsvurdering i hvert enkelt tilfelle med hensyn til hvilke sikkerhetstiltak som er nødvendige og best for barnet.

³ Ferdigstilles ila starten av 2013

⁴ Tildelingsbrev til Bufdir 2013

Brukermedvirkning

Brukermedvirkning skal så langt som mulig initieres både ved valg, utforming og gjennomføring av alle tiltak i regi av statlige barnevern. Dersom det vurderes å være risiko for bortføring av et barn, må dette hensynet til en viss grad vike da hensynet til beskyttelse av barnet er avgjørende. Barnets og foreldrenes mulighet til innflytelse og medvirkning i egen sak må tilpasses den faktiske situasjonen. Barnet har likevel alltid rett til å bli hørt, og barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med alder og modenhet.⁵ Barnet skal etter modenhet få påvirke avgjørelser som tas på barnets vegne. Det er viktig å huske på at barnet er i sentrum av de risikofylte plasseringene og det skal være fokus på barnets stemme. Sikkerhetstiltak som iverksettes rundt et barn kan virke skremmende. Det er derfor særlig viktig å lytte til barnet for å få en forståelse av barnets perspektiv på situasjonen.

Begrepsavklaringer

Bortføring

I denne veilederen menes det ved bruk av begrepet «*bortføring*»; unndragelse fra barnevernets omsorg etter plassering i institusjon eller fosterhjem. Både tilfeller hvor barnet «*frivillig*» lar seg hente av foreldre eller andre personer, og tilfeller hvor barnet ikke deltar i planleggingen av unndragelsen omfattes.

Frivillige plasseringer faller utenfor definisjonen «*bortføring*» fordi omsorgsansvaret i disse tilfellene ikke er overtatt av barneverntjenesten. I disse tilfelle ivaretar institusjon eller fosterforeldre den daglige omsorgen på vegne av foresatte/foreldre. Foreldrene kan derfor i prinsippet når som helst avslutte den frivillige plasseringen. Heller ikke adferdsplasseringer etter barnevernloven faller naturlig inn i definisjonen som følge av at omsorgsansvaret ikke er overtatt av barneverntjenesten.

Begrepet «*barn*» og «*ungdom*»

I veilederen brukes begrepet barn så lenge det er tale om personer under 18.

Trusselvurdering

En trusselvurdering er en analyse av barnets situasjon med tanke på sikkerhet og mulige beskyttelsestiltak. Det er lokalt politi i barnets hjemkommune som bør foreta trusselvurderingen. Det er kommunal barneverntjeneste som kan anmode politiet om å foreta en trusselvurdering av barnets situasjon.⁶

Risikovurdering

Begrepet trusselvurdering og risikovurdering brukes ofte om hverandre. I denne veilederen benyttes «*risikovurdering*» for å beskrive den vurderingen som *kommunal barneverntjenesten* foretar av barnets situasjon med hensyn til sikkerhet.

Skjult/sperret adresse

Dersom et barn er plassert utenfor hjemmet har barn og foreldre rett til samvær med hverandre, dersom ikke annet er bestemt. Fylkesnemnda, og barnevernleder ved midlertidige tiltak, kan imidlertid med hjemmel i barnevernloven § 4-19 bestemme at foreldrene ikke skal ha rett til å vite hvor barnet er. Begrepene «*skjult*» og «*sperret*» adresse brukes ofte om hverandre.

⁵ Barnevernloven § 6-3

⁶ Vi legger i denne veilederen til grunn samme meningsinnhold knyttet til begrepet «trusselvurdering» som i Tvangsekteskap og æresrelatert vold- en veileder til barneverntjenesten, punkt 5.5.1.

8.4.2013

Nettverkskart

Et nettverkskart er en oversikt over barnets relasjoner til personer i barnets familie og nettverk. Eksempel på nettverkskart følger vedlagt i veilederen.

Sikkerhetsplan

En plan/verktøy som skisserer hvem som gjør hva dersom det skulle oppstå en akutt situasjon som truer barnets sikkerhet med tanke på bortføring. Eksempel på sikkerhetsplan til skole følger vedlagt i veilederen.

Taushetsplikt og adgangen til å videreforme/dele opplysninger

Alle som jobber i barnevernet har taushetsplikt i tråd med barnevernlovens § 6-7. Det er imidlertid åpnet for å videreforme taushetsbelagte opplysninger til andre tjenester når dette er nødvendig for å fremme barneverntjenestens og institusjonenes oppgaver. Den samme adgangen til videreføring gjelder dersom det er tale om å forebygge fare for liv og helse. For å trygge et barn i tilfelle hvor det vurderes at det er risiko for å bli bortført vil unntaksadgangen i § 6-7 i mange tilfeller komme til anvendelse. Hvilke opplysninger som kan videreføres til hvem i det enkelte tilfelle må vurderes konkret i hver sak.

Del II Ved inntak

Innledning

Statlig regional myndighet skal etter anmodning fra kommunene bistå barneverntjenesten i kommunene med plassering utenfor hjemmet⁷. Det er Bufetats inntaksfunksjon som er hovedaktøren når det gjelder det direkte samarbeidet mellom region, kommuner og andre aktuelle instanser i det enkelte opptaksområdet⁸. Inntaksfunksjonen skal gi råd og veiledning om hvilke muligheter og alternativer som finnes innenfor hjelpeapparatet⁹. Prinsippet om barnets beste skal alltid ligge til grunn for inntaksfunksjonens arbeid med tiltaksvalg.

God håndtering av inntaksprosessen og plassering i saker hvor det vurderes å foreligge risiko for bortføring, forutsetter et særlig tett samarbeid med kommunal barneverntjeneste, tiltaksansvarlige i statlige tiltak, politi og andre samarbeidsinstanser. Det er kommunal barneverntjeneste som har utredningsansvaret for hvert enkelt barn, og derav hovedansvaret for å vurdere risikoen rundt barnet og hvilke sikkerhetstiltak som bør iverksettes basert på dette. Det er imidlertid viktig at samtlige aktører tenker på sikkerheten rundt hver enkelt plassering.

Involvering av politi

Politiet kan foreta trusselvurderinger i straffesaker og i saker der det er behov for å plassere barnet utenfor hjemmet. Det er kommunal barneverntjeneste som avgjør hvorvidt politiet skal kontaktes i forbindelse med en konkret plassering, og som kan anmode om at politiet foretar en trusselvurdering av barnets situasjon. En trusselvurdering kan være muntlig og innebærer ikke nødvendigvis at forhold anmeldes. Dersom saken omhandler familievold, kan imidlertid politiet velge å ta ut offentlig påtale. Alle politidistrikt har en egen familievoldskoordinator som har et spesielt ansvar i saker som omhandler vold i nære relasjoner.¹⁰ Det er trusselbildet rundt barnet som avgjør det videre samarbeidet med politiet.

Dersom politiet ikke allerede er involvert, bør inntaksfunksjonen drøfte med kommunal barneverntjeneste hvorvidt det vurderes som nødvendig å involvere politiet. I disse sakene bør det nedfelles i referatet hvorvidt involvering av politi er drøftet mellom inntaksfunksjonen og barneverntjenesten, eventuelt med andre aktører. Ved uenighet om hvorvidt det foreligger en risiko for bortføring av barnet er det viktig at inntaksfunksjonen bestreber seg på å komme til enighet med barneverntjenesten om et tiltak som ivaretar hensynet til det enkelte barns beste og sikkerhet. Inntaksfunksjonen bør ved uenighet drøfte muligheten for at barneverntjenesten kan be politiet om å foreta en trusselvurdering dersom dette ikke foreligger. En trusselvurdering fra politiet kan bidra til å belyse risikobildet rundt barnet slik at riktig sikkerhetstiltak blir iverksatt. Dersom det oppstår krisesituasjoner må den enkelte ansatt og oppdragstaker selv ta umiddelbar kontakt med politiets vakttelefon.

1. Henvendelse om tiltak fra kommunal barneverntjeneste

Kommunal barneverntjeneste henvender seg til Bufetats inntaksfunksjon for å få tilgang til statlige barneverntiltak. I saker hvor det vurderes å være risiko for bortføring, vil det fortrinnsvis være snakk om plass på institusjon eller i et statlig beredskapshjem- eller familiehjem. I noen tilfelle, der

⁷ Barnevernloven § 2-3

⁸ Bufdir 2010, Retningslinjer for fagteamenes arbeid i Bufetat, 2010-2011.

⁹ Rundskriv Q-06/2007, kap 2.2.1

¹⁰ https://www.politi.no/asker_og_barum/rad_fra_politiet/vold_i_nare_relasjoner/hjelpeapparatet/Tema_600.xml

trusselnivået vurderes å være særlig høyt, kan det av sikkerhetsgrunner være nødvendig å plassere eldre barn i institusjon i stedet for i beredskapshjem eller familiehjem.

Ved søknad om tiltak fra kommunal barneverntjeneste er det viktig at rådgiverne i inntaksfunksjonen har tilstrekkelig informasjon om barnet og barnets familie og nettverket til å foreta rett tiltaksvalg¹¹. Inntaksfunksjonen må blant annet sikre seg informasjon om barnets alder, hvorvidt det foreligger vedtak om sperret adresse, hvorvidt det foreligger tidligere erfaringer med barnet og familien, landbakgrunn og hvem det eventuelt er knyttet risiko til. Dersom Bufetats inntaksfunksjon mener det er behov for ytterligere informasjon eller kartlegging for å finne egnet tiltak, må dette etterspørres av kommunal barneverntjeneste.

Kommunal barneverntjeneste har ansvar for at barn og foreldre blir informert om saken, og at deres meninger synliggjøres og vektlegges så langt det er mulig. Bufetats inntaksfunksjon skal bidra til at barn og foreldre får reelle muligheter til å påvirke beslutninger om statlige tiltak. Inntaksfunksjonen må forsikre seg om at barnet og familien får informasjon, og forstår konsekvenser av tiltaksvalg¹². Dersom barnets sikkerhet tilsier at brukermedvirkning ikke har latt seg gjennomføre skal dette begrunnes skriftlig i de relevante dokumentene¹³.

Informasjonsutveksling skal sikres gjennom avklaringsmøte mellom de involverte aktørene samt videre oppfølgingsmøter i form av samarbeids-/ansvarsgruppemøter og ved telefonkontakt. Utarbeidelse av sikkerhetsplaner gjeldende for både barnet, tiltaket og barnehage/skole må prioriteres og utarbeides så snart som mulig¹⁴.

Bruk av tolk

Bufetats inntaksfunksjon skal forsikre seg om at familier med minoritetsspråklig bakgrunn har tilstrekkelige norskkunnskaper til å nyttiggjøre seg informasjonen de mottar, og i motsatt fall benytte statsautorisert og /eller tolkeutdannet tolk.¹⁵ I saker hvor det er fare for bortføring av barnet er det særlig viktig med bevissthet rundt hvilken tolk som benyttes. Barnet skal aldri benyttes som tolk, og det er viktig å utvise stor varsomhet med å bruke slekt og venner til dette¹⁶. Det henvises her til Bufetats retningslinjer for bestilling og bruk av tolk i statlige barneverninstitusjoner og omsorgssentre for mindreårige. Oversikt over kvalifiserte tolker finnes på; www.tolkeportalen.no

2. I hvilke saker bør det særlig vurderes risiko for bortføring?

Bufetats inntaksfunksjon skal i alle tilfeller foreta en vurdering av barnets situasjon ut fra opplysningene som finnes, for å avklare hvilke tiltak og rammer som skal settes rundt den enkelte plassering i statlige tiltak. Vurderingen baseres på kommunens opplysninger og risikovurderinger, samt politiets trusselvurdering dersom dette foreligger. Dersom årsaken til plasseringen er vold, trusler eller annen lovløs adferd ol. mot barnet selv, eller innad i familie/nettverk, er det særlig viktig at det foretas en vurdering med tanke på barnets sikkerhet under plasseringen. Dette gjelder også dersom det er tale om en plassering hvor barnet tidligere har vært, eller fortsatt er, offer for menneskehandel, tvangsekteskap eller æresrelatert vold, selv om denne veilederen ikke primært retter seg mot denne problematikken. I saker hvor barneverntjenesten har lite kjennskap til familien, kan mangelen på informasjon i seg selv utgjøre en risiko som medfører at det bør tas forhåndsregler.

¹¹ Bufdir 2010, Retningslinjer for fagteamenes arbeid i Bufetat, 2010-2011 side 19

¹² Bufdir 2010, Retningslinjer for fagteamenes arbeid i Bufetat, 2010-2011 side 19.

¹³ Bufdir 2010, Retningslinjer for fagteamenes arbeid i Bufetat, 2010-2011

¹⁴ Eksempel på sikkerhetsplan finnes på side 19 i veilederen

¹⁵ Bufdir 2010, Retningslinjer for fagteamenes arbeid i Bufetat, 2010-2011.

¹⁶ Bufdir 2010, Retningslinjer for fagteamenes arbeid i Bufetat, 2010-2011 side 28

Situasjonene må alltid vurderes konkret og ingen situasjoner er like. At det foreligger et vedtak om sperret adresse, tilsier ikke umiddelbart at det foreligger trussel om borføring og motsatt. Heller ikke det faktum at det har vært episoder med vold og trusler. Det bør derfor alltid foretas en risikovurdering med hensyn til borføningsfare basert på tilgjengelige opplysninger. Et flertall av sakene vil likevel være saker hvor det er fattet vedtak om sperret adresse.

2.1 Særlig om akutt plasseringer

Akuttsituasjoner er ofte krisepreget. Ved inntak kan det foreligge begrenset informasjon om barnets situasjon, hvilket kan være en risiko i seg selv. Det er ikke alltid det lar seg gjøre å få en helhetlig trusselvurdering fra politiet i forkant av plasseringen. Det må likevel søkes å få et så fullstendig bilde av situasjonen som mulig. Det må særlig tilstrebtes å undersøke hvorvidt barnet og familien kan ha nettverk eller aktuelle kontaktpersoner i nærheten av valgt plasseringssted, og hvorvidt dette utgjør en risiko for barnets sikkerhet.

Bufetat skal ha en døgnberedskap for akutthenvendelser og akutt plasseringer. Inntaksfunksjonen har ansvar for akutt plasseringer innenfor kontortid. Utenfor kontortid har leder av nærmere angitt akuttinstans dette ansvaret¹⁷

3. Geografisk plassering av barnet

Dersom det vurderes å være høyt trusselnivå bør det vurderes hvorvidt plassering skal skje med en viss geografisk avstand fra familien. Dersom personene som utgjør en trussel for barna oppholder seg i nærheten vil det være lettere å finne ut hvor barnet er plassert.

Dersom man vurderer plassering i andre opptaksområder må det tas høyde for hvorvidt det er kjennskap til personer eller nettverk som kan utgjøre en trussel for barnet i dette området. Dersom barnet plasseres på institusjon er det viktig å undersøke hvorvidt det er noen fra barnets nærmiljø som bor på institusjonen, og hvorvidt dette kan utgjøre en sikkerhetsrisiko. Regionskontoret skal orienteres når forespørsel om plassering rettes til en annen region.¹⁸

3.1 Plassering av barnet

Kommunal barneverntjeneste har ansvar for å forkynne vedtaket for barnets foreldre og gjennomføre plassering. Det må vurderes i hvert enkelt tilfelle hvordan man best kan gjennomføre plassering av barnet. Som hovedregel plasseres barnet direkte i tiltaket, med følge av barneverntjenesten. Behovet for politibistand må vurderes i hvert enkelt tilfelle ut ifra sikkerheten og det er kommunal barneverntjeneste som har myndighet til å anmode politibistand¹⁹. Det kan i noen tilfeller være nødvendig å vurdere hvorvidt overlevering av barnet bør skje på et nøytralt sted.

4. Sikkerhetstiltak

I det følgende vil det listes opp en rekke mulige tiltak som bør vurderes der det er knyttet risiko med hensyn til barnets sikkerhet i plasseringstiltaket. Sikkerhetstiltak må alltid vurderes ut fra barnets risikobilde og politiets trusselvurdering dersom dette foreligger. Det er viktig at det ikke blir iverksatt flere tiltak enn nødvendig. Omfattende sikkerhetstiltak kan som nevnt innledningsvis virke begrensende og frihetsberøvende for barn, og særlig for ungdommer. I verste fall kan dette føre til at barnet rømmer. Rømning innebærer en særlig sikkerhetsrisiko for barn som står i fare for å bli

¹⁷ Brev fra Bufdir til regionene 26.6.2007

¹⁸ Retningslinjer for fagteamenes arbeid i Bufetat punkt 5.3.1.

¹⁹ Barnevernloven § 6-8

unndratt barnevernets omsorg fordi de da ikke lenger blir beskyttet av de sikkerhetstiltak barneverntjenesten har iverksatt.

Skjerming av opplysninger i ODA

Det er viktig at beredskapshjemmets eller institusjonenes navn og adresse ikke offentliggjøres i ODA. Dersom det er fattet vedtak om skjult adresse skal det i ODA registreres med «sperrert adresse». En slik registrering gir ODA-brukeren et varsel i form av en tydelig tekst på barnets hoved- og søknadskort om at opplysninger om barnets adresse ikke skal utleveres. Ved skjerming av barn i ODA er det dessuten viktig at saksbehandler/rådgiver ser dette i sammenheng med skjerming i andre relevante registre som for eksempel ephorte og logistikkssystemet²⁰. Direktoratet har utarbeidet egne rutiner for skjerming av barn i ODA. Rutinene er tilgjengelige på intranettet og ligger som vedlegg til veilederen.

Sperret adresse i folkeregisteret

Etter folkeregisterforskriften § 37 kan det søkes om at det nedlegges forbud mot at en persons adresse oppgis til private personer og institusjoner. Der kommunal barneverntjeneste har overtatt omsorger for et barn, må søknad om sperret adresse alltid fremmes av kommunal barneverntjeneste. Vilkåret for å få innvilget slik adressesperre er at det kan dokumenteres at det foreligger fare for skade på liv, legeme eller helse. Et vedtak om adressesperre gjøres kan gjøres gjeldende for inntil tre år av gangen. Avslag på søknad kan påklages til Sentralkontoret for folkeregistrering.

En adressesperring med kode 7 innebærer at en adresse ikke skal gis ut til private, men fortsatt være tilgjengelig for offentlige myndigheter. En adressesperring med kode 6 innebærer at opplysninger om adressen ikke kan gis ut til noen. Gruppen med skult adresse etter bvl § 4-19 er ikke identisk, men delvis overlappende med de som søker og får innvilget sperret adresse i folkeregisteret.

Fiktivt navn og bakgrunnshistorie

Dersom barneverntjenesten og evt. politiet vurderer at det foreligger et høyt trusselnivå, kan det være nødvendig at barnet får fiktivt navn og bakgrunnshistorie. Det bør i disse tilfellene velges et navn som er naturlig ut fra etnisk bakgrunn. Et barns navn kan vekke uønsket oppmerksomhet dersom navnet ikke stemmer overens med etnisk bakgrunn. Dersom det benyttes fiktiv bakgrunnshistorie bør historien være så enkel som mulig slik at den blir lett å huske for barnet. Dersom det vurderes som nødvendig bør Bufetats inntaksfunksjon be den kommunale barneverntjenesten vurdere om det er behovet for fiktivt navn og historie.

Sikkerhetsplaner

Inntaksfunksjonen bør ved behov tilby seg å bistå kommunen og tiltaket med å utforme sikkerhetsplaner som kan benyttes dersom det oppstår en situasjon i eller utenfor hjemmet. For å se eksempel på ulike sikkerhetsplaner se vedlegg til veilederen.

Nettverkskart

Nettverkskart skal gi en oversikt over hvordan personer står i relasjon til hverandre, og spesielt i relasjon til den trusselutsatte og dennes familie. Dersom dette ikke er gjort før plassering, kan inntaksfunksjonen på avklaringsmøte/samarbeidsmøte etterspørre kommunal barneverntjeneste om nettverkskart bør lages og avklare hvem som skal gjøre dette. I saker hvor det er risiko for at barnet

kan bli bortført kan et nettverkskart bidra til barnet fortære kommer til rette, og at det ikke blir tatt med utenlands.

Annen informasjon om personer i nettverket som for eksempel deres bosted, kan også nedtegnes i nettverkskartet. Det kan være nyttig å gjøre seg opp noen vurderinger om hvem det er knyttet risiko til, og hvor disse personene befinner seg. Ved plasseringer hvor det vurderes å være risiko for bortføring, vil det være en fordel om nettverkskart er utarbeidet før plassering. Da kan en unngå at barn blir plassert i tiltak i geografisk eller sosial nærhet av slekt og nettverk, dersom det vurderes som viktig at barnets plasseringssted ikke blir kjent. Se eksempel på nettverkskart på side 19.

Post til barnet ved sperret adresse

Post til barn som er plassert på sperret adresse skal sendes til barneverntjenesten og ikke til tiltakene. Dette er viktig at inntaksfunksjonen minner om ved behov. Dersom barnet plasseres i beredskapshjem er det viktig at barnets navn og beredskapshjemets adresse ikke står sammen, og barnets navn må heller aldri stå på beredskapshjemets dørskilt eller postkasse. Det må videre sørges for at beredskapshjemets hjemmeboende barn over 18 år skriver under på en taushetserklæring.

Oppbevaring og utstedelse av barnets pass

Alle barn må ha egne pass. Ved plassering av barn der det er fare for bortføring bør det vurderes om det er mulig å sikre barnets pass. Barneverntjenesten har mulighet til å be om å få oppbevare barnets pass. Dersom barneverntjenesten har overtatt omsorgen for et barn er det kun barneverntjenesten som kan samtykke til utstedelse av pass til barn under 18 år²¹.

Passloven har regler om innlevering og beslag av pass. Dersom visse vilkår er til stede, kan politiet kreve passet innlevert og dersom eieren ikke gjør dette selv, kan politiet ta beslag i passet. Vilkårene for dette er blant annet; etterlysning, pågripelsesbeslutning, lovhjemlet beslutning fra offentlig myndighet om at utreise er ulovlig mv. Dersom omstendighetene gir skjellig grunn til å tro at formålet med reisen er ulovlig virksomhet, kan passmyndigheten kreve innlevering og eventuelt ta beslag i passet.

Sikker informasjon til skole, barnehage ol.

All kontakt mellom tidligere skole, barnehage ol. og nåværende skole/barnehage skal skje via barneverntjenesten. Ved skifte av skole eller barnehage skal opplysninger om at barnet bor på sperret adresse og eventuelt har fiktivt navn av sikkerhetsmessige årsaker kun gis til 2-3 ansatte ved skolen/barnehagen. Dette kan for eksempel være rektor, kontaktlærer og rådgiver. Dersom barnet har fiktivt navn, skal ikke egentlig navn og bakgrunnshistorie utgis. Personnummer skal heller ikke utleveres. Dersom skolen eller barnehagen trenger personnummer, må det sørges for at det lages et fiktivt nummer som kan benyttes i registreringer og saksmappe. Elevmappe må også anonymiseres før den sendes ny skole. Bufetats inntaksfunksjon bør bistå med å sikre at dette gjøres, i tillegg til å sikre dialog mellom kommunal barneverntjeneste og plasseringstiltaket.

Skolen bør også ha en sikkerhetsplan i tilfelle det skulle inntreffe uforutsette situasjoner knyttet til barnet. Eksempel på sikkerhetsplan finnes som vedlegg til veilederen.

²¹ Passlovens § 4

5. Flytting av barnet til nytt tiltak

Det er viktig at inntaksfunksjonen er oppdatert med hensyn til endringer i trusselbildet. I løpet av en plassering kan det oppstå situasjoner som gjør at plasseringstiltaket ikke lenger vurderes som tilstrekkelig sikkert. Dette kan for eksempel være at barnets oppholdssted har blitt kjent for personer som utgjør en risiko, og at disse oppsøker barnet utenom fastsatt samvær. Det kan i slike situasjoner bli nødvendig å flytte barnet geografisk. En eventuell flytting må alltid skje ut fra barneverntjenestens risikovurderinger og politiets trusselvurdering dersom dette foreligger, og må sees opp mot den belastningen en flytting innebærer for barnet. Det må vurderes hvorvidt andre sikkerhetstiltak kan være tilstrekkelig for å sikre barnet.

Inntaksfunksjonen skal sikre at samarbeidsrutinene innen Bufetat fremmer rask og effektiv håndtering av akutte krisesituasjoner i tiltak der flytting vurderes som aktuelt²².

6. Ved bortføring eller rømming

Dersom et barn blir hentet ulovlig fra en institusjon eller et statlig beredskaps- og familiehjem skal den kommunale barneverntjenesten varsles umiddelbart. I disse tilfellene er det hensiktsmessig at koordineringen mellom kommunal barnverntjeneste og Bufetat håndteres på ledernivå. Det må avklares hvem som gir informasjon til ulike aktører, spesielt i forhold til media.

Bortføringen bør snarest mulig anmeldes til politiet. Det er kommunal barneverntjeneste som har ansvaret for å anmelde. I akutsituasjoner kontakter tiltaket selv politiet.

Politiet vurderer om barnet og bortfører, dersom denne er kjent, bør etterlyses internasjonalt. En anmeldelse kan være avgjørende for å stanse bortfører og barnet på vei ut av landet for eksempel på en flyplass, eller for å få bortfører og barnet anholdt i utlandet og tilbakeført til Norge. Dersom barnet blir tatt med til et land som ikke har ratifisert Haag-konvensjonen om barnebortføring, kan en anmeldelse av bortfører være eneste mulighet for å få barnet tilbakeført til Norge. Også i saker der barnet blir tatt med til et land som har ratifisert Haag-konvensjonen kan en anmeldelse være nødvendig for å få myndighetene i dette landet til å yte nødvendig bistand²³. Inntaksfunksjonen bør ved behov gjøre barneverntjenesten oppmerksom på dette.

6.1 Varsling av Bufetat

Dersom et barn har blitt hentet ulovlig fra et tiltak, eller det har vært et forsøk på dette, skal avdelingsdirektør for funksjonen varsles umiddelbart. Ved forsøk på ulovlig henting/bortføring er det viktig at inntaksfunksjonen sikrer at trussel- og sikkerhetssituasjonen vurderes på nytt, med tanke på mulig avsløring av barnets bostedsadresse.

6.2 Dokumentasjon

I saker hvor det oppstår akutte og alvorlige situasjoner er det viktig å sørge for at saksforløpet skrives ned slik at man vet hvilke vurderinger som er gjort i saken. Sjekklister for risikofylte plasseringer samt sikkerhetsplanene som ligger vedlagt veilederen kan benyttes som hjelpemiddel for å nedtegne viktige opplysninger.

²² Retningslinjer for fagteamenes arbeid i Bufetat side 38

²³ <http://www.regjeringen.no/nb/sub/barnebortforing/hva-er-en-barnebortfoering/bortforing-fra-barnevernet-.html?id=621927>

6.3 Oppfølging og ivaretagelse av tiltak

Både barnevernkonsumenter, politi, advokater og andre som arbeider i hjelpeapparatet kan dessverre til tider oppleve ubehagelige episoder. Trusler blir svært ofte sagt i affekt og det er heldigvis svært få alvorlige episoder. Likevel må trusler mot hjelpeapparatet tas på alvor. I saker der det er fare for at personer i hjelpeapparatet kan utsettes for vold blir det viktig å samarbeide med politiet. Dersom det oppstår akutte faresituasjoner, er det imidlertid viktig at tiltaket selv tar umiddelbart kontakt med politiet.

Oppfølging av ansatte og oppdragstakere som har vært utsatt for vold og trusler om vold skal skje i tråd med Bufetats «*rutiner for tiltak og oppfølging av ansatte som har vært utsatt for vold og trusler om vold*»²⁴.

Ved eventuelle anmeldelser som følge av trusler, vold mv. bør disse sendes til politiet i barnets hjemkommune. Dersom anmeldelsen sendes til barnets plasseringssted kan barnets adresse lett avsløres ved at brev sendes hjem til foreldre. Regiondirektør avgjør hvorvidt forholdet skal anmeldes²⁵.

6.3.1 Særlig om beredskapshjem

De statlige beredskapshjemmene er oppdragstakere hos Bufetat. Bufetat har derfor et særlig ansvar for å følge opp og ivareta beredskapshjemmets sikkerhet i tilfeller hvor det vurderes å være risiko knyttet til plasseringen. Tiltaksansvarlig skal sørge for at beredskapshjemmet har telefontilgjengelighet døgnet rundt for å kunne drøfte håndtering av eventuelle akutte risikosituasjoner²⁶. Oppdragsgiver (Bufetat) har overfor disse hjemmene et ansvar for å gi individuell opplæring og veiledning etter behov i henhold til standardkontraktene for statlige fosterhjem. Alle statlige fosterhjem skal ha en konsulent som skal veilede hjemmet knyttet til ivaretagelsen av oppdraget ut fra det enkelte barns behov, herunder samværssituasjoner, kriseforståelse og håndtering og det å mestre rollen som fosterforeldre mv²⁷. Dersom det har oppstått en akutsituasjon eller tiltaket har blitt utsatt for vold eller trusler er det særlig viktig at fosterhjemmet følges tett opp med etterfølgende veiledning og debrifing. Det er viktig å være oppmerksom på etterreaksjoner i etterkant av situasjoner som kan ha så alvorlige konsekvenser som en bortføring, og i tillegg kan bære preg av trusler eller vold.

7. Mediekontakt

Kontakt med media skal skje i tråd med Bufetats retningslinjer for mediekontakt²⁸. Medarbeidere i Bufetat som blir kontaktet av media og bedt om å uttale seg, skal kontakte kommunikasjonsenheten så raskt som mulig. Kommunikasjonsansvarlig bistår med å avklare hvordan henvendelsen skal håndteres videre. Bufetats regioner informerer kommunikasjonsenheten i direktoratet om medie henvendelser som kan ha nasjonal interesse, eller som kan ha betydning for etatens, direktoratets eller Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementets omdømme. Regionene skal videre melde fra til kommunikasjonsenheten i direktoratet om saker, hendelser eller kritikkverdige forhold som kan bli gjenstand for medieoppmerksomhet ved et senere tidspunkt. I krisesituasjoner gjelder Bufetats beredskapsplan.

²⁴ Rutinene er en del av Bufetats beredskapsplan og er tilgjengelig på intranettet

²⁵ Bufetats rutiner for tiltak og oppfølging av ansatte som har vært utsatt for vold og trusler.

²⁶ Standardkontrakt for statlige beredskapshjem, punkt 5.2

²⁷ Presisering av målgruppe og felles kvalitetskrav for statlige fosterhjemstiltak- utarbeidet av Bufdir.

²⁸ Bufetats retningslinjer for mediekontakt, vedtatt i direktørmøtet 10. november.

Når media tar kontakt²⁹;

1. Vær høflig og forsøk å finne ut hva journalisten vil vite og hva saken dreier seg om. Svar aldri uforberedt på spørsmål.
2. Noter navn på journalist, telefon og redaksjon.
3. Avtal at du eller noen andre ringer tilbake innen en halv time.
4. Ta deretter kontakt med kommunikasjonsenheten og nærmeste leder. Kommunikasjonsenheten avklarer i samråd med direktør/regiondirektør hvem som skal uttale seg i saken.
5. Aktuell fagavdeling har ansvar for å utarbeide utkast til talepunkter med tall og fakta og forslag til budskap. Kommunikasjonsenheten koordinerer og kvalitetssikrer talepunkter med direktør.

Avslutning

Når barn plasseres i barneverntiltak med bistand fra Bufetat har etaten et ansvar for at barnet får et faglig forsvarlig godt og trygt tilbud. Et godt samarbeid mellom stat og kommune, er en forutsetning for at plasseringene skal lykkes på best mulig måte.

Som nevnt innledningsvis er denne veilederen ment som et redskap for å sikre et felles fokus på sikkerhet hos alle de involverte parter. Bortførings situasjoner er heldigvis sjeldne, men desto mer alvorlige dersom de først inntreffer. Veilederen tar derfor sikte på å gi råd om konkrete sikkerhetstiltak som kan være hensiktsmessige å iverksette, og gi råd i konkrete situasjoner som kan oppstå. Målet er å være «*føre var*» og forhindre at bortførings situasjoner oppstår. Veilederen er ikke uttømmende, og det er ikke alle tiltak som er like hensiktsmessige i alle saker. Dette må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle og med avgjørende vekt på det enkelte barns beste.

²⁹ Bufetats retningslinjer for mediekontakt, vedtatt i direktørmøtet 10. november

Del III Ved plassering i tiltak

Innledning

Del 3 i veilederen inneholder temaer som gjelder både for institusjon og fosterhjem. Begrepet fosterhjem brukes i denne sammenhengen som en samlebetegnelse for statlige beredskaps- og familiehjem. Sikkerhetstiltakene som fremgår nedenfor er forslag på tiltak som er mulig å iverksette i plasseringene. Det må vurderes i hver enkelt sak hvilke tiltak som er nødvendige og hensiktsmessige å iverksette.

Etter innflytting i institusjon eller fosterhjem skal barnet leve mest mulig normalt. Barnet skal starte opp igjen på skolen så raskt som mulig, og følge opp aktiviteter som barnet deltok i før plasseringen, så godt det lar seg gjøre ut ifra et sikkerhetsperspektiv.

1. Ivaretagelse av barnet

Det å være barn plassert på skjult adresse er en krevende situasjon å være i. Det er viktig at hjelperne til enhver tid er sensitive overfor barnet reaksjoner og opplevelser i situasjonen. Det er barnet som er «i sentrum av den risikofylte plasseringen», og det er viktig å snakke med barnet og trygge det i situasjonen. Det er viktig at fokuset på sikkerhet ikke går på bekostning av den generelle ivaretagelsen av barnet.

2. Sikkerhetsfokus i hverdagen

Å hjelpe barnet til å ivareta sin egen sikkerhet er en viktig del av oppfølgingen ved både akutt-plasseringer og planlagte plasseringer. Dersom barnet forstår hva trusselen er, kan det være lettere å forholde seg til beskyttelsestiltakene³⁰. I saker der det er fattet vedtak om skjult adresse, er det særlig viktig at barnet selv forstår behovet for å holde oppholdsstedet sitt skjult. Sikkerhetstiltak har liten effekt dersom barnet selv ikke følger opp. Etter plassering er det derfor viktig at sikkerhet er et tema i hverdagen uten at barnet skremmes, og blir redd. Vær bevisst på ordvalg i samtalene og unngå ord som forsterker frykten, f.eks. ord som «*sperret adresse*» og «*trussel*». Bruk ord som underbygger at barnet er trygt. Barnet må få informasjon om sikkerhetstiltakene og rutineene som iverksettes, og det bør tilstrebes at barnet får en forståelse av hvorfor tiltakene er nødvendige. Det er viktig å snakke med barnet om mulige måter å ivareta sikkerheten på. Særlig i saker hvor plasseringene varer over tid kan det være vanskelig for barnet å forholde seg til strenge sikkerhetstiltak som kan oppleves som begrensning i hverdagen. Dette er også utfordrende for tiltaket selv. Det er i disse tilfellene viktig å ha jevnlig samtaler om sikkerhet. Samtalene rundt dette må alltid tilpasses barnets alder og modenhet.

Bruk av internett

Det er viktig at barnet lærer seg «nettkultur». Det må være høy bevissthet og fokus når det gjelder chatting på sosiale medier som Facebook, Twitter ol. med hensyn til hvilke opplysninger som gis ut. Dersom det er forsvarlig at barnet har kontakt med tidligere nettverk på eksisterende e-postadresser og facebookprofil, må ikke nye venner og kontakter kobles inn i barnets nettverk via nettstedene. Det må lages nye nettprofiler hvor bare nye venner og kontakter inviteres. I denne prosessen er det viktig å være oppmerksom på at mange nettstedet krever bostedsadresse for å opprette brukerkonto. Det er viktig å påse at det ikke blir opprettet nye brukerkontoer hvor barnet benytter eget navn og bostedsadresse i registeringsprosessen. Det kan være lettere å føle seg sikker dersom

³⁰ Se også tvangsekteskap og æresrelatert vold- en veileder til barneverntjenesten side 102

barnet er plassert i et annet opptaksområde eller region. Det er likevel viktig å minne barnet på ikke å gi ut personlige opplysninger til nye venner. Det er lurt å øve på hva barnet kan svare dersom noen spør om barnets bakgrunn eller andre personlige opplysninger slik at barnet er forberedt. Det samme gjelder forberedelse av egne barn.

Mobilbruk

Tiltaket må bistå kommunal barneverntjeneste med å sørge for at barnet får nytt SIM-kort dersom barnet har mobil. Det må tas kontakt med nærmeste mobilforhandler, og sørge for at telefonnummeret registreres med skjult adresse og at nummeret ikke kan søkes opp på gule sider. Snakk med barnet om hvem barnet kan gi telefonnummeret sitt til uten at sikkerheten settes i fare.

Bankkort

Dersom barnet disponerer bankkort er det viktig at dette ikke benyttes etter plassering. Dersom foreldre får barnets bankutskrifter sendt hjem vil dette kunne avsløre hvor barnet befinner seg. Det må avklares med kommunen om barnet skal ha nytt bankkort eller om andre ordninger må benyttes. Behovet for bruk av bankkort i plasseringsperioden må vurderes, og nytt bankkort uten foreldres navn kan eventuelt bestilles.

Møtevirksomhet

Samarbeidsmøter holdes så ofte som det finnes hensiktsmessig ut ifra den enkelte plassering. På møtet deltar barnet (dersom alder og modenhet tilsier det), saksbehandler i barneverntjenesten, rådgiver i inntaksfunksjonen, beredskapshjemforelder og beredskapshjemkonsulent. Det kan være aktuelt å innkalle andre i barnets nettverk på enkelte møter for eksempel representant fra skole. Man må da være oppmerksom på at øvrige samarbeidspartnere ikke skal ha mer informasjon enn nødvendig i henhold til taushetsplikt, og at det kan være naturlig at enkelte aktører kun deltar på deler av møtet.

Daglige rutiner

Det er viktig å være oppmerksom på faste rutiner. Dette kan for eksempel gjelde veien til og fra skolen eller til andre fritidsaktiviteter som barnet deltar i. Det kan være hensiktsmessig å ha to- tre alternativer til veier til og fra skolen. I saker hvor det er et høyt trusselnivå kan det at barnet går alene til ettermiddags/kvelds- aktiviteter utgjøre en risiko. Det bør vurderes om barnet må kjøres til slike aktiviteter. Det kan være hensiktsmessig å sørge for låste bildører under kjøring.

Forsøk også å avtale at barnet ikke går alene til og fra treninger, øvelser, møter ol. men tar følge med venner, dersom barnet ikke blir kjørt.

I saker hvor det er fare for bortføring er det viktig å være særlig opptatt av at barnet kommer hjem til avtalte tider. Terskelen for å gå ut og lete etter barnet dersom det uteblir er lavere. Det går også kortere tid før barnet meldes som savnet hos politiet i disse sakene.

Bevissthet rundt valg av reisemål

I enkelte tilfeller kan barneverntjenesten bestemme at barnet ikke skal oppholde seg på hjemstedet alene. Noen barn opplever også selv dette som utrygt, da de står i fare for å møte foreldrene eller andre som utgjør en trussel. Det er derfor viktig å være bevisst på valg av steder for fritidsaktiviteter, handleturer og lignende.

I saker med særlig høyt trusselnivå, kan til og med det å bli gjenkjent i nærheten av plasseringsstedet være en trussel for barnet. Det er viktig å snakke med barnet om hvordan det skal opptre dersom barnet møter folk fra hjemstedet. Det kan for eksempel være nyttig å avtale at barnet ikke selv skal

ta kontakt med kjente dersom barnet ser kjente på gaten, men at barnet heller ikke skal løpe bort fra stedet, dersom barnet har blitt gjenkjent og disse personene tar initiativ til en samtale.

Fokus på barnets helse, legetimer mv.

Mange barn som kommer i kontakt med barnevernet har behov for hjelp fra andre instanser i tillegg til barneverntjenesten. Barnet kan ha opplevd vanskelige situasjoner som nødvendiggjør oppfølging fra Barne- og ungdomspsykiatrien (BUP) eller andre spesialisthelsetjenester. Det er derfor viktig at barnets psykiske og fysiske helse kartlegges så raskt som mulig for at eventuell behandling kan komme i gang. Dersom barnet har behov for konsultasjon eller behandling hos lege, er det viktig at legekantoret får beskjed om at dette gjelder et barn som har fiktivt navn og av sikkerhetsmessige årsaker ikke kan registreres på vanlig måte. Opplysninger vedrørende henvendelsen bes oppbevart i egen mappe. Legetimen må betales kontant hver gang, og giro bør ikke benyttes for å hindre at dokumentasjon sendes hjem til barnets foreldre eller foresatte.

Offentliggjøring av navn og bilde

Det er viktig å være oppmerksom på at barnet ikke skal offentliggjøres med navn eller bilder i avisen, internett, tv eller andre medier. Skolen har papirer og skjemaer som gir anledning til å skjerme seg fra dette. Vær oppmerksom på at denne problemstillingen også kan gjøre seg gjeldende i andre sammenhenger, f.eks. i forbindelse med fritidsaktiviteter ol.

Tilrettelegging og gjennomføring av samvær

Samværsituasjonen kan i disse sakene være spesielt utsatt og sårbar med hensyn til borføring av barnet. Det stilles derfor større krav til planlegging og gjennomføring av samværet for at barnets sikkerhet skal ivaretas. Samværet bør tilrettelegges og gjennomføres på nøytralt sted med tilsyn. Om mulig kan det være hensiktsmessig at lokalene er besiktiget på forhånd. Førsteetasjer bør unngås dersom det er mulig. Barna bør komme sist inn i samværslokalet og forlate stedet først. Det kan også være nyttig å være særlig oppmerksom ved toalettbesøk. Det kan være aktuelt at de som bringer barnet bytter bil på vei til samværet. Er det mulig, kan det også være hensiktsmessig å parkere et stykke unna der samværet skal være for å hindre at ikke bil og bilnummer gjenkjennes.

Beskyttelsestiltak (sikringstiltak)

Politiet kan gi råd om ulike ytre beskyttelsestiltak dersom det vurderes å være behov for dette. Etter vurdering fra politiet kan det utleveres mobil voldsalarm ved behov. Eksempler på slike beskyttelsestiltak kan være:

- Mobil voldsalarm
- Installasjon av sikkerhetslås
- Fast belysning av inngangsparti og adkomstveier inn til bolig, ved hjelp av bevegelsessensor som aktiverer lyskilder ved boligen
- Fjerning av navneskilt fra dør, postkasse, tavle for dørtelefon etc.
- Montering av kikkhull i inngangsdører
- Sikring av vinduer mot innbrudd og evt. innsyn
- Installasjon av innbruddsalarm, med eller uten video-overvåking
- Utlån av mobiltelefon til og/eller bistand til etablering av hemmelig telefonnummer

3. Håndtering av konkrete situasjoner

Telefonsamtaler

Ved telefonsamtaler fra ukjente personer som spør etter barnet skal det verken bekreftes eller avkreftes at barnet bor der. Dersom den som ringer vet at barnet er plassert, henvis videre til barneverntjenesten. Dersom en person ringer og gir seg ut for å være en del av barnets offentlige

nettverk f.eks. skole, BUP ol. og denne personen ikke er kjent for tiltaket, er det viktig å forsikre seg om at personen, er den han/hun utgir seg ut for å være. For å sikre dette kan det være effektivt å gi beskjed om å ringe vedkommende opp igjen, med bruk av riktig telefonnummer.

Ved forsøk på henting av barnet

Dersom noen forsøker å ta med seg barnet, forsøk først rolig å overtale personene til å ta kontakt med barneverntjenesten, og i det minste vente til dagen etter. Forklar tydelig og bestemt hva som er best for barnet med hensyn til trygghet og forutsigbarhet, da slike situasjoner kan virke skremmende for et barn. Snakk med barnet i etterkant om hva som skjedde, og om barnet vet hvem personene var dersom dette ikke er gitt.

Ved bortføring

Dersom noen tar med seg barnet, forsøk å registrere bil og registreringsnummer, hvilken retning barnet forsvant, og hvor mange personer som var tilstede. **Ring umiddelbart politiets nødnummer; 112.** Ring deretter saksbehandler i barneverntjenesten og konsulent i inntaksfunksjonen.

Noter i etterkant ned hendelsesforløpet og hva som ble sagt og gjort. Dersom det har oppstått hendelser den siste tiden som kan være av betydning noteres også dette ned. Bruk for eksempel Bufetats tiltakslogg eller kriselogg til å skrive ned relevante opplysninger (vedlegg).

Konfrontasjoner

Dersom det skulle oppstå truende konfrontasjoner er det viktig å opptre så rolig som mulig. Prøv å observere ytre kjennetegn ved vedkommende som truer. Sørg for å sikre barnet på best mulig måte. Ring deretter politiets nødnummer; **112.** Dersom situasjonen oppstår hjemme; Lås dørene og ikke forlat hjemmet før politiet er ankommet, eventuelt konsulter politiet om dette. Noter i etterkant ned hendelsesforløpet og hva som ble sagt og gjort.

Dersom en situasjon skulle oppstå utenfor hjemmet for eksempel på handletur, eller dersom noen følger etter barnet, er det lurt å gå inn i nærmeste butikk, cafe ol. og ringe politiet umiddelbart. Sørg for å sikre barnet, og ha fokus på ikke å skremme barnet. Vurder hvorvidt det er trygt å returnere hjem eller vent til politiet kommer slik at de kan vurdere situasjonen. Dersom personene som det er knyttet risiko til følger etter hjem, kan dette avsløre barnets bostedsadresse.

Ved rømming

Dersom et barn rømmer fra en institusjon eller beredskapshjem, og det er bortføringsssfare, skal barnet etterlyses gjennom politiet. Kommunal barneverntjeneste har når det er påkrevet adgang til å kreve bistand fra politiet for å bringe barnet tilbake jf. bvl § 6-8.

Det er viktig at fosterhjemmet eller institusjonen i etterkant av en rømming snakker med barnet om hvilken risiko det kan medføre at barnet rømmer. Det er også viktig at tiltaket snakker med barnet om for eksempel³¹:

- Hva var bakgrunnen for at barnet ville rømme? Var det f.eks. savn, opplevelsen av manglende frihet, misnøye med bosituasjonen, eller annet?
- Hvor rømte barnet?
- Har barnet gitt familien informasjon om hvor det bor?
- Hvordan kan det sørges for at barnet rømmer på nytt?

³¹ Tvangsekteskap-en veileder side 119

Dersom barnets oppholdssted er avslørt

Dersom barnets oppholdssted er blitt kjent for personer som utgjør en trussel for barnet, er det viktig at institusjonen eller beredskaps- eller fosterhjemmet umiddelbart tar kontakt med inntaksfunksjonen eller sin kontaktperson i Bufetat. Det kan i slike tilfelle bli nødvendig å flytte barnet. Det er den kommunale barneverntjenesten som beslutter hvorvidt flytting er nødvendig jf. veilederens del II, punkt 6.

4. Nyttige tips ved institusjonsplassering

Det er viktig å sikre at ytterdøren holdes låst til enhver tid overfor folk som kommer utenfra. Også på åpne institusjoner er døren låst så utenforstående ikke kan ta seg inn på institusjon. Når det ringer på, er det hensiktsmessig å avtale at ansatte på institusjonen åpner.

Det er viktig å være ekstra påpasselig med hvem som oppholder seg på institusjonens område. Fremmede biler bør sjekkes ut og folk som ikke har et ærend på institusjonen, kan bes om å oppholde seg et annet sted. Vær generelt observant med hensyn til forbipasserende biler og mistenkelig oppførsel.

Vær oppmerksom på at barnet det er knyttet risiko til og øvrige beboere på institusjonen ikke har altfor mange venner på besøk under plasseringen. Samvær med venner og familie bør i hovedsak skje utenfor institusjonens område, evt. på en skjermet del av institusjonen (eks hybel), dersom det lar seg gjøre.

Som vist til i veilederens del II, under punkt 4, skal post til barnet sendes via barneverntjenesten for å unngå at navn og oppholdssted kobles sammen.

5. Varsling av Bufetat

Dersom det har oppstått en situasjon hvor et barn har blitt hentet ulovlig fra institusjon eller fosterhjem, eller det har vært et forsøk på dette, skal tiltaket varsle Bufetats inntaksfunksjon i tråd med *«rutiner for varsling av Bufetat ved rømming fra institusjon, statlige familiehjem og beredskapshjem tilknyttet private tiltak»*.

6. Mediehandtering

Kontakt med media skal skje i tråd med Bufetats retningslinjer for mediekontakt. Se også veilederens del II punkt 7.

Avslutning

Som nevnt innledningsvis er denne veilederen ment som et redskap for å sikre et felles fokus på sikkerhet hos alle de involverte parter. Borføringssituasjoner er heldigvis sjeldne, men desto mer alvorlige dersom de først inntreffer. Veilederen tar derfor sikte på å gi råd om konkrete sikkerhetstiltak som kan være hensiktsmessige å iverksette, og gi råd i konkrete situasjoner som kan oppstå. Målet er å være «føre var» og forhindre at bortføringssituasjoner oppstår. Et kontinuerlig fokus på sikkerhet er krevende både for barnet og for det enkelte tiltak, spesielt dersom tunge sikkerhetstiltak må opprettholdes over lang tid. Veilederen er ikke uttømmende, og det er ikke alle tiltak som er like hensiktsmessige i alle saker. Dette må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle.

Vedlegg

1. Eksempel på sikkerhetsplan

Sikkerhetsplanen er laget for å skape mest mulig forutsigbarhet og trygghet i vanskelige situasjoner som kan oppstå. Det er viktig at alle som er involvert i sikkerhetsplanen vet hva de skal gjøre på ulike nivå dersom en slik situasjon oppstår.

Til institusjon;

NIVÅ	HVA KAN HENDE	HVA VIL DU GJØRE	HVEM SITT ANSVAR
1	Ungdommen dukker ikke opp	Etter 15. min. sjekk ut der hun skal være: 1. ved telefon 2. sjekk fysisk 3. ring 112 etter en halv time	Institusjonen
2	Observasjon av mistenkelige forhold	1. sikre ungdommen 2. ringe 112 3. informere barneverntjenesten	Institusjonen
3	Institusjonen blir oppsøkt	1. sikre ungdommen 2. ringe 112 3. låse dørene	Institusjonen
4	Kidnapping	1. Ring 112	Institusjonen

Personer som kan tilkalles og telefonnummer:

Politiet:

Barneverntjenesten:

Støttefamilie:

Ved fysisk og truende konfrontasjoner: opptre passivt.

Observer mest mulig: signalement, eventuell bil og reg. nr. Hvor mange personer. Retning bilen drar osv.

8.4.2013

Til beredskapshjem;

NIVÅ	HVA KAN HENDE	HVA VIL DU GJØRE	HVEM SITT ANSVAR
1	Ungdommen dukker ikke opp	Etter 15. min. sjekk ut der hun/han skal være: 4. ved telefon 5. sjekk fysisk 6. ring 112 etter en halv time	Beredskapshjemmet
2	Observasjon av mistenkelige forhold	4. sikre ungdommen 5. ringe 112 6. informere barneverntjene sten	Beredskapshjemmet
3	Beredskapshjemmet blir oppsøkt	4. sikre ungdommen 5. ringe 112 6. låse dørene	Beredskapshjemmet
4	Kidnapping	1. Ring 112 2. Ring institusjonen og informer om situasjonen	Beredskapshjemmet

Personer som kan tilkalles og telefonnummer:

Politiet:

Barneverntjenesten:

Støttefamilie:

Ved fysisk og truende konfrontasjoner: opptre passivt.

Observer mest mulig: signalement, eventuell bil og reg. nr. Hvor mange personer, hvilken retning bilen drar osv.

Til skole;

Nivå	Hva kan hende	Hva vil du gjøre	Hvem sitt ansvar
1.	Barnet kommer ikke til avtalt tid	Etter 15. min sjekk der barnet skal være <ul style="list-style-type: none"> ▪ Ring ▪ Sjekk fysisk ▪ Etter 30 min. ring 112 ▪ Info. Ber.hjem eller institusjon 	Skolen
2.	Barnet forteller at adressen er røpet for andre	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Få klarhet over situasjonen ▪ Info. Ber.hjem eller institusjon 	Skolen
3.	Observasjon av mistenkelige forhold	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sikre barnet ▪ Låse dørene ▪ Ring 112 ▪ Info. Ber.hjem 	Skolen
4.	Skolen blir oppsøkt	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Sikre barnet ▪ Låse dørene ▪ Ring 112 ▪ Info. Ber.hjem 	Skolen
5.	Kidnapping	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Ring 112, gi signalement av barnet ▪ Info. Ber.hjem 	Skolen

- Gjør alltid avtaler og ha oversikt over hvor barnet befinner seg til enhver tid.
- Vær bevisst på hva barnet har på seg av klær og andre synlige kjennetegn.
- Ved fysiske og andre truende konfrontasjoner, opptre passivt.
- Observer mest mulig signalement; reg.nr på bil, antall personer, retning bilen kjører etc.

Sikkerhetsplan for hvordan ungdommen skal opptre;

NIVÅ	HVA KAN HENDE	HVA VIL DU GJØRE	HVEM SITT ANSVAR
1	Generelt	<ol style="list-style-type: none"> 1. Gi alltid beskjed om hvor du er 2. Si alltid i fra om du er utrygg 	Ungdommen
2	Pc, telefon	Gi beskjed til beredskapshjemforeldrene dersom du vet eller tror at du har fått røpet adressen til uvedkommende	Ungdommen
3	Ser noen det er risiko knyttet til	<p>På skolen: Så raskt som mulig gå inn på skolens kontor</p> <p>I fosterfamilien: komme seg raskt inn i huset.</p> <p>Andre steder: eks. i byen, løp inn i nærmeste butikk/hus spør personalet eller en annen voksen om hjelp til å ringe 112.</p>	Ungdommen
4	Kidnapping	<ol style="list-style-type: none"> 1. Skrik om noen andre er tilstede 2. Bli passivt med 3. Utløs alarm i skjul når du kan 	Ungdommen

Personer som kan tilkalles og telefonnummer:

Beredskapshjemmet:

Institusjon:

Politiet: 112

2. Eksempel på nettverkskart

SIRKLENE FRA MIDTEN OG UT

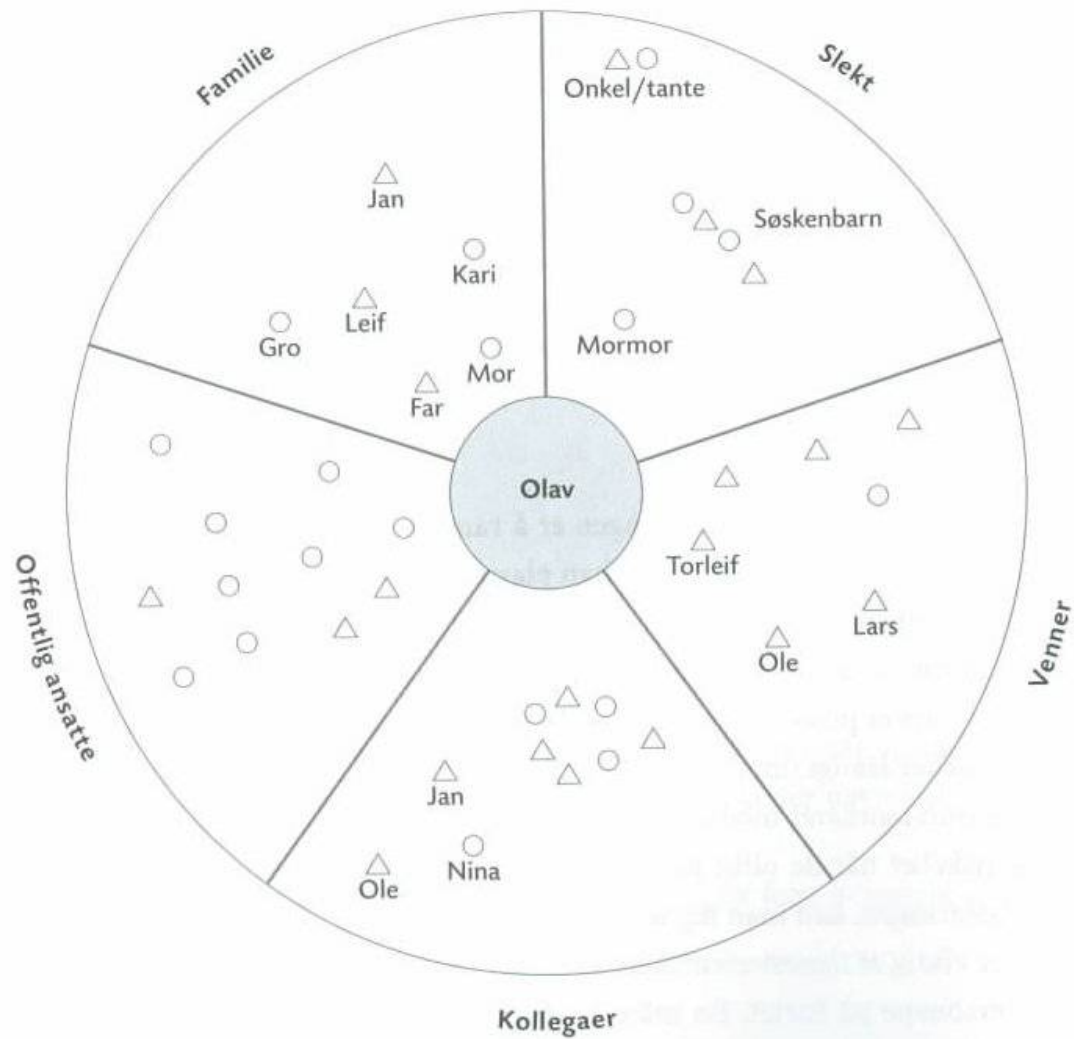
Intimt nettverk – nær

Virksomt nettverk – daglig

Tilgjengelig nettverk – sjelden

Utvidet nettverk – bekjente

Ønsket nettverk – ønsker mer kontakt

3. Tiltakslogg når barn rømmer eller uteblir fra tiltaket

Navn på tiltaket:

Gjelder (barnets/ungdommens navn):

Plasseringshjemmel: §

Dato: Tidspunkt: for uteblivelsen, eller når beboeren skulle vært tilbake i tiltaket

Utfylt av:

Type uteblivelse:	Sett kryss
Gått fra tiltaket uten etter avtale	
Ikke kommet tilbake til avtalt tid	
Kontaktet, men vil ikke komme tilbake	
Annet – beskriv	

Hva har tiltaket gjort i forbindelse med uteblivelsen

Dette er eksempler på tiltak. Listen er ikke utfyllende. Ikke alle tiltak må iverksettes i alle tilfeller.

Tiltak	Tidspunkt	Signatur	Ikke aktuelt
1. Prøvd å kontakte barnet/ungdommen			
2. Kontaktet venner/nettverk			
3. Forsøkt å hente barnet/ungdommen			
4. Gjort vurdering av risiko – se eget skjema			
5. Varslet barneverntjenesten			
6. Varslet politi			
7. Varslet familien			
8. Lett etter barnet/ungdommen i nærområder			
9. Lett etter barnet/ungdommen på andre mulige oppholdssteder			
10. Lett etter informasjon på internett			
11. Følg opp i hht interne rutiner, herunder varsling av fagteam og regionledelse			
12. Orientert barnevernvakten ved behov			
13. Informert leder av tiltaket			
14. Styrket bemanning / ekstravakt innkalt (institusjon)			
15. Kontaktet andre samarbeidsinstanser			
16. Inngitt savnetmelding til politiet (når nødvendig)			
17. Meldt til politi om tilrette			
18. Meldt til barneverntjenesten om tilrette			
19. Meldt til barnevernvakten om tilrette			
20. Meldt til familie om tilrette			
21. Skrevet tvangsprotokoll ved tvunget retur (institusjon)			
22. Skrevet journal/rapport			

8.4.2013

23.			
24.			
25.			
26.			
27.			
28.			
29.			

Tilbake: dato klokken signatur:

Tilleggsinformasjon kan skrives på eget ark eller baksiden.

4. Kriselogg

Tid/ Dato	Beskrivelse av hendelsen/situasjonen	Oppfølging	Ansvar	Beslutning B	Status S